

Η Ιστορική Διαδρομή των Καστελλίων

Σε αυτά εδώ τα χώματα, σε αυτόν εδώ τον ακατοίκητο πια τόπο, έζησαν δικοί μας άνθρωποι. Σε αυτήν εδώ την εκκλησιά γιόρτασαν γάμους, βάφτισαν παιδιά, τίμησαν νεκρούς, έκαμαν Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά, Ανάσταση και Δεκαπενταύγουστο, κοινώνησαν, γέλασαν και έκλαψαν, γλέντησαν και πόνεσαν και μένουν ζωντανοί μέσα από τις αφηγήσεις των ηλικιωμένων κατοίκων του χωριού μας, μα και μέσα από τους θρύλους που κοσμούν τα παραμύθια που λέμε στα παιδιά μας και συντροφεύουν και τις δικές μας αναμνήσεις.

Το όνομα Καστέλλια, προέρχεται από τη λέξη Καστέλλι με καταγωγή από το λατινικό *castellum*, που σημαίνει οχυρό φρούριο-κάστρο ή τειχισμένος οικισμός. Η σημασία αυτή δείχνει επακριβώς τη θέση και το στρατηγικό ρόλο του χωριού, που χτίστηκε σε έναν όχι τυχαίο τόπο, με το λόφο του Γουλά να δεσπόζει, ατενίζοντας τη θάλασσα, λέξη προερχόμενη από το αραβοτουρκικό *Kule* = πύργος-ακρόπολη, με χρήση της λέξης και ως τοπωνύμιο).

Από τις αρχαίες Κολωνίδες που έφτιαξαν άποικοι από την Αττική με αρχηγό τον Κόλαινο, που όπως λέει ο Πausanias ήταν πολίχνη σε ύψωμα πάνω από τη θάλασσα, αυτός ο τόπος κατοικήθηκε συνεχώς έως και την περίοδο της Τουρκοκρατίας και μέχρι το 1886.

Το Μεσαίωνα το χωριό έφτασε σε μεγάλη ακμή και σαν πλούσιο κεφαλοχώρι της περιοχής είχε εκκλησιαστική και πολιτική Αρχή. Έζησε κατακτητές, επιδρομείς, έδεσε την ιστορική του πορεία με το φημισμένο κάστρο της Κορώνης και αποτελεί σημαντική ψηφίδα στο ιστορικό ψηφιδωτό των φρουρίων της Μεσσηνίας, αφού η ευρύτερη περιοχή αποτέλεσε μήλον της έριδος για πολλούς κατακτητές, Γενοβέζους, Φράγκους, Βενετούς και από το 1715 κατακτήθηκε οριστικά από τους Τούρκους.

Τα Καστέλλια πυρπολήθηκαν το 1770 από τους Τούρκους μετά την αποτυχία της επανάστασης των Ρώσων αδελφών Ορλώφ, για εκδίκηση προς τις επαναστατικές

τάσεις που έδειξαν οι κάτοικοί τους. Στην ευρύτερη περιοχή, που υπέστη τρομερές σφαγές και καταστροφές, κυριάρχησαν οι Τούρκοι.

Σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στα Καστέλλια είχαν την έδρα τους η Δημογεροντία και οι στρατιωτικοπολιτικές αρχές της Επαρχίας Κορώνης και στο χωριό γίνονταν κάθε λογής συσκέψεις και εκλογικές συνελεύσεις. Όπως αναφέρει ο Ιωάννης Φιλήμων στο «Ιστορικό Δοκίμιον περί της Ελληνικής Επανάστασης», αλλά και ο Αμβρόσιος Φραντζής στην «Επίτομη Ιστορία της Αναγεννηθείσης Ελλάδος», οι κάτοικοι της περιοχής μας άρχισαν τις πρώτες ενέργειες κατά των Τούρκων. Μαρτυρούν δε και οι δύο το εξής περιστατικό: Όταν οι Τούρκοι άρχισαν να υποψιάζονται ότι γίνονταν εδώ απελευθερωτικές ενέργειες και απειλούσαν με αντίποινα, για να τους κερδίσουν οι ντόπιοι την εμπιστοσύνη και να τους παραπλανήσουν, ζήτησαν να μεταφέρουν τα υπάρχοντά τους μέσα στο κάστρο της Κορώνης, δήθεν για ασφάλεια από τους κλέφτες. Έτσι οι Τούρκοι καθησυχάστηκαν και δεν έκαναν καμία ενέργεια εναντίον τους.

Όταν απελευθερώθηκε η Καλαμάτα από τους Τούρκους, ξεσηκώθηκαν οι κάτοικοι σε Καστέλλια και Βουνάρια με τον Καράπαυλο και το Δαρειώτη και ξεκίνησε πολιορκία του κάστρου της Κορώνης. Όμως οι Τούρκοι συνέλαβαν τον Επίσκοπο Κορώνης Γρηγόριο μετά την αρχιερατική λειτουργία της 25^{ης} Μαρτίου 1821, στήνοντάς του παγίδα και τον κατακρεούργησαν ζωντανό, τον Ιούλιο, όταν τα επεισόδια γενικεύτηκαν. Η κατάληψη του κάστρου δεν επιτεύχθηκε και η πολιορκία διαλύθηκε.

Στα Καστέλλια συνήλθε και ορκίστηκε η επαρχιακή Εφορία Κορώνης στις 30 Οκτωβρίου του 1821 και από εδώ στις 5 Νοεμβρίου εξέδωσε προκήρυξη για την ανάληψη της υπηρεσίας της και τη συνέχιση του Αγώνα. Η επαρχιακή Εφορία Κορώνης αποτελείτο από τους μνημένους στη Φιλική Εταιρεία Ηλ. Καράπαυλο, Διον Τριγκέτα, Ηλία Σάκκη, Γεωργ. Ταρσούλη και Νικ. Λαχανά. Το πρακτικό ορκωμοσίας τους σώθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη.

Αμέσως μετά την εκλογή τους έδωσαν τον ακόλουθο όρκο που τον τήρησαν, γιατί πίστευαν σε ό,τι υποσχέθηκαν και η ορκωμοσία δεν ήταν μια απλή και

συνηθισμένη, τυπική εκδήλωση, όπως γίνεται σήμερα : « Οркиζόμεθα ενώπιον της τα παρόντα παρασχούσης και εις τέλος εξοικονομησαμένης Τρισυποστάτου θεότητος. Οркиζόμεθα εις την ταύτα κινήσαν Αρχήν και τον υπ' αυτής ορισθέντα Γενικόν των παρόντων κινήματων Επίτροπον. Οркиζόμεθα εις την Ελλάδα, εξόχως εις την Πελοπόννησον την ημών Πατρίδα και τον πληρεξούσιον αυτής Αρχιστράτηγον ότι θέλομεν δουλεύσειν εντίμως και πιστώως, φροντίζοντες περί του κοινού συμφέροντος ως περί ιδίου, ότι θέλομεν υπείκειν και ενεργείν πάσαν επιταγήν και παραγγελίαν της τοπικής Βουλής, αποβλέπουσαν εις το καλόν της Πατρίδος και το δίκαιον των πατριωτών, και τέλος ότι θέλομεν εκπληρούν έκαστος τα αναφερόμενα εις το υπούργημά του χρέη με πίστιν και προθυμίαν».

Τα Καστέλλια και τα Βουνάρια έχουν να επιδείξουν πολλούς αγωνιστές της Επανάστασης του 1821. Ενδεικτικά αναφέρουμε από τις πηγές: Νικ. Γιαννακόπουλος, Διον. Γιαννόπουλος, Αρώνης Σαράντος, Πανταζής Κουρόπουλος ή Πανταζόπουλος, Πέτρος Κρασσακόπουλος, Γιάννης Σπυράκης, Κλάμπας Παν. Μυλωνόπουλος Στέφανος, Αναστάσιος Χαλαβατσωτάκης ή Χαλαβατσιώτης, Παναγιώτης Σαραντόπουλος, Αναστάσιος Σταματάκης, Γιάννης Γιάνναρης, Κανελλόπουλος, Φώτης Βλαχοθανάσης, Δ. Χαρίτος, Αναγνώστης Καμβύσης Γεώργιος Ζερμπίνος, Καλόγερος Ζερμπίνος κ.α. Από τα Βουνάρια καταγόταν και ο Αναστάσιος Καμβύσης (πατέρας του Γιάννη Καμβύση).

Η πιο σπουδαία όμως μορφή- τέκνο της περιοχής μας είναι ο Αρχιμανδρίτης Άνθιμος Ζερμπίνος, που προσέφερε σπουδαίες υπηρεσίες στην Επανάσταση του 1821. Πήγε από μικρός στην Κωνσταντινούπολη και μορφώθηκε στους Πατριαρχικούς κύκλους. Ήρθε σε επαφή με τη Φιλική Εταιρεία και εστάλη από αυτή και από το Πατριαρχείο σε αποστολές στη Ρωσία, στη Ρουμανία, στα Ιεροσόλυμα. Στη Ρωσία συνδέθηκε με εξέχοντες ομογενείς και είχε φιλία με το σπουδαίο πατριώτη και εθνικό ευεργέτη Ιωάννη Βαρβάκη.

Το Φεβρουάριο του 1823 ο Αρχιμανδρίτης Άνθιμος Ζερμπίνος κατεβαίνει από τη Ρωσία στα Καστέλλια, φέρνοντας μεγάλο χρηματικό ποσό για την οργάνωση πολιορκίας και εφόδου κατάληψης του κάστρου της Κορώνης. Πηγή στα Γενικά Αρχεία

του Κράτους αναφέρει ότι επρόκειτο για 14.460 γρόσια, για την προσφορά των οποίων δεν έλαβε τίποτα ως ανταμοιβή ο ίδιος. Σε επιστολή του ζήτησε να ανταμειφθούν τουλάχιστον, όταν καταστεί δυνατόν οι συγγενείς του στα Καστέλλια. Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους υπάρχει καταγεγραμμένο το μεταγενέστερο αίτημα του Γεωργίου Ηλιού Ζερμπίνου, ανιψιού του Άνθιμου και του Καλόγερου Ζερμπίνου, αδερφού του, να τους δοθεί ένα τμήμα του εθνικού ελαιώνα ως αντάλλαγμα για όσα πρόσφερε ο Άνθιμος Ζερμπίνος. Το αίτημα εστάλη από τα Καστέλλια προς τον Έπαρχο Κορώνης την 4^η Ιανουαρίου 1825, όταν ο Άνθιμος δε ζούσε πια.

Ο Άνθιμος Ζερμπίνος διέθεσε επίσης μεγάλα ποσά για την ενίσχυση του αγώνα στη θάλασσα. Σε επιστολή του προς τους προεστούς της Κορώνης λέει μεταξύ άλλων χαρακτηριστικά: «Ο στοχασμός μου αποβλέπει πάλιν χρείας τυχούσης, να ωφελήσω την Πατρίδα μου και να μην λείψω του πατριωτισμού μου».

Έτσι τον Ιανουάριο του 1824 προετοιμάζεται μυστικά η επιχείρηση κατάληψης του κάστρου της Κορώνης. Όλοι οι πρόκριτοι και οι καπεταναίοι της επαρχίας Κορώνης συγκεντρώθηκαν εδώ στα Καστέλλια και αποφάσισαν την κατάληψη του κάστρου με έφοδο. Στην επιχείρηση μετείχαν Κορωνάιοι, έμμισθοι Βούλγαροι και Ρουμελιώτες, καθώς και Μανιάτες υπό τους Μαυρομιχαλαίους. Η έφοδος έγινε στις 14 Φεβρουαρίου 1824. Το εγχείρημα δυστυχώς, λόγω υπαιτιότητας των εμμίσθων, απέτυχε με άσχημες συνέπειες .

Ο Άνθιμος Ζερμπίνος επέστειψε στη Ρωσία, από όπου εστάλη από το φίλο του Ιωάννη Βαρβάκη στα Ψαρά για να ενισχύσει με κάθε τρόπο τον Αγώνα των Ψαριανών. Εκεί πολέμησε με αυτοθυσία κατά την επίθεση του Ιμπραήμ τον Ιούνιο του 1824, όπου επήλθε η τραγική καταστροφή των Ψαρών. Συνελήφθη αιχμάλωτος από τους Τούρκους, τον έγδαραν ζωντανό, άλειψαν το σώμα του με ρητίνη και το έκαψαν.

Ο Άνθιμος Ζερμπίνος ήταν πραγματικά μια μεγάλη προσωπικότητα της Επανάστασης του 1821. Όπως μεταξύ άλλων αναφέρει ο Αμβρόσιος Φραντζής στην «Επίτομη Ιστορία της Αναγεννηθείσης Ελλάδος» ο Άνθιμος Ζερμπίνος, με τη θυσία του

στα Ψαρά, έγινε θύμα υπέρ πατρίδος. Για αυτό πρέπει όλοι μας να συνδράμουμε ώστε να αναγνωρισθεί η συμβολή του, γιατί με τον ανιδιοτελή αγώνα και τη θυσία του τίμησε τα Καστέλλια, μα και όλη την Ελλάδα.

Στις 18 Φλεβάρη του 1825 τα Καστέλλια πυρπολήθηκαν από τον Ιμπραήμ που είχε κυριαρχήσει στη Μεσσηνία και το Μάρτη του ίδιου χρόνου πυρπολήθηκαν ξανά, μαζί με τα Βουνάρια, γιατί ήταν η έδρα του Επάρχου Κορώνης και χρησίμευαν ως ορμητήριο των οπλαρχηγών και των αγωνιστών της Εθνικής μας Παλιγγενεσίας. Έχει καταγραφεί ότι μετά τη έφοδο στα Καστέλλια και αφού αυτά καταστράφηκαν εκ θεμελίων, οι Άραβες κατέβηκαν στα Καντιάνικα, όπου λίγοι Έλληνες προσπαθούσαν να σωθούν μπαίνοντας σε πλοία.

Μετά τη ναυμαχία του Ναυαρίνου το 1827, που χάραξε την αυγή της Ελευθερίας, απελευθερώθηκε από τους Τούρκους και η περιοχή μας και στις 18 Οκτωβρίου 1828 οι Τούρκοι παρέδωσαν και επίσημα το κάστρο της Κορώνης στον πρώτο φρούραρχο Νικηταρά Σταματελόπουλο.

Από το 1828 αρχίζει η ειρηνική περίοδος και η άνθιση του χωριού, που θεράπευσε τις πληγές του. Οι κάτοικοι ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης, ιδιαίτερα με τις ελιές και τα αμπέλια. Ενδεικτικές μαρτυρίες στα Γενικά Αρχεία του Κράτους αναφέρουν: Κατά τη απογραφή του 1861 τα Καστέλλια είχαν 323 κατοίκους. Τον Οκτώβριο του 1830 ως δημογέροντας του χωριού υπηρετούσε ο Δημ Λαχανάς. Κατά το Μάρτη του 1862 με δαπάνη του Δήμου Κολωνίδων λειτουργούσε Δημοτικό Σχολείο στο χωριό και ως δάσκαλος τοποθετήθηκε ο Ιερώνυμος Βροντολόγος.

Δυστυχώς όμως το 1886 ένας μεγάλος σεισμός έδωσε τη χαριστική βολή στα Καστέλλια, που είχαν αντέξει τόσα και τόσα. Το χωριό κυριολεκτικά καταστράφηκε και οι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν και εγκαταστάθηκαν στα Καντιάνικα, αφού προηγήθηκε διαφωνία ανάμεσα σε αυτούς που ήθελαν να φύγουν από τα Καστέλλια και σε όσους αρνούσαν. Τα Καντιάνικα, που είχαν πάρει το όνομά τους από την Τσιφλικούχα Καντιάνα, ήταν ένας τόπος που τους πρόσφερε αρδεύσιμη γη και άμεση

πρόσβαση στη θάλασσα. Με ΒΔ του 1887, εγκρίθηκε το σχέδιο ρυμοτομίας του νέου χωριού από τον Υπουργό Εσωτερικών Κ. Λομβάρδο και με ΒΔ του 1895 το χωριό ονομάστηκε "Νέα Κορώνη".

Έτσι λοιπόν εγκαταλείφθηκαν τα Καστέλλια. Όμως, σύμφωνα με γραπτές πηγές, αλλά και με μαρτυρίες ηλικιωμένων, ένα έθιμο έμεινε να θυμίζει όλα όσα έγιναν εδώ στα Καστέλλια κατά την Επανάσταση του 1821. Τη Δευτέρα του Πάσχα γινότανε ψευτοπόλεμος. Στο ύψωμα του Γουλά «πιάναν» θέσεις μάχης οι Καντιαναίοι και στο ύψωμα του Αη – Λια οι Βουναραίοι και οι Καστελαίοι. Ήταν όλοι τους οπλισμένοι με παλιά καρυοφύλια, διμούτσουνες μπιστόλες και γιαταγάνια, χωρίς βέβαια σφαίρες. Τα γέμιζαν με μπαρούτι και άρχιζε ο πόλεμος εις μνήμην των Αγώνων του 1821. Το έθιμο αυτό κράτησε έως και το 1940, παρόλο που στα Καστέλλια είχαν μείνει πια ελάχιστοι κάτοικοι, λόγω του σεισμού του 1886.

Ένας σεισμός ερήμωσε λοιπόν τα Καστέλλια το 1886.

Ένας σεισμός μάς έφερε ξανά κοντά τους. Κοντά στην εκκλησία της Παναγιάς που ποτέ δε λησμονήσαμε και πάντα ερχόμαστε προσκυνητές με ευλάβεια.

Εύχομαι η χάρη Της να φωτίζει πάντα το νου και την ψυχή μας και να μας δίνει δύναμη να πορευόμαστε στο δύσκολο αγώνα της ζωής με πίστη και αισιοδοξία, κρατώντας ζωντανή μέσα μας την ιστορία και τη θρησκευτική μας παράδοση.

